

Dům Johna Knoxe – Průvodce

Stanoviště 1 – „Luckenboots“

Stanoviště je v knihkupectví, na první polici zprava.

V době Johna Knoxe a Jamese Mosmana tam, kde je dnes recepce, bývalo nákupní centrum. U vnějších oken bývalo zlatnictví. V místě, kde jsou dnes police s knihami pět, šest obchodníků včetně výrobce příborů, kožešníka a krejčího, vystavovalo své výrobky. Každá sekce mezi pilíři v galerii měla „luckenbooth“ neboli zamykací budku, kde přes den vystavovali své zboží. Každý obchodník měl také k dispozici sklep pro skladování a výrobu zboží.

Všimněte si původní venkovní zdi a schodů, které vedly do sklepa. Potom se vraťte do prostoru recepce. V 16. století byl další vchod k obchodům obloukovitým průchodem, který dnes vede do moderní části Storytellingového centra. **Vyjděte prosím ven, kde na vnější zdi najdete stanoviště 2.**

Stanoviště 2 – Venkovní část domu

Číslo 2 je venku před hlavním vchodem. **Vyjděte ven a podívejte se směrem ke vchodu do domu.**

Dům Johna Knoxe vypadá tak idylicky, že se lidé domnívají, že je to napodobenina. Ve skutečnosti je to jediný, kompletně zchovalý středověký dům s převysílými dřevěnými galeriemi v Edinburgu.

V tomto místě bývalo vícero vchodů do obchůdků a ke stánkům v přízemí, a také do přední a zadní části domu, které byly původně odděleny.

Průčelí domu s klasickými dórskými sloupi a hlavicemi je obzvláště působivé. Erb náleží Mosmanovi, jež byl zlatníkem Stuartovců, středověkých králů a tvůrců Skotské koruny. Iniciály v erbu se dají číst vodorovně i svisle. JM a MA znázorňují svatbu Jamese Mosmana a Marioty Arres, dědičky a majitelky domu.

Po jejich svatbě v roce 1559 dům prošel významnou modrenizací, která zahrnovala současnou kamennou fasádu. Sluneční hodiny zobrazují Mojžíše přijímajícího světlo od Boha znázorněného sluncem nad horou Sinaj.

Když se v Novém Zákoně Ježíše zeptali, které z Mojžíšových příkázání je nejdůležitější, odpověděl: „Miluj Boha nade vše a svého bližního jako sám sebe“ což je ve Skotštině vyryto na fasádě – Luve God abuve al and yr nyctbour as yersel.

James Mosman byl tradičním katolíkem. Byl oddaný regentské královně Marie de Guise a poté její dceři Marii Stuartovně. Tento dům je ovšem spojován s dalším mužem, Johnem Knoxem, velkým nepřitelem obou katolických královen.

Dům byl několikrát zachráněn před demolicí, protože se věřilo, že tu John Knox kdysi žil. Je ovšem možné, že tady tento velký reformátor zemřel. Nikdy to však nebyla jeho fara nebo trvalé edinburské sídlo.

Pokud se přiblížíte k silnici, uvidíte venkovní schody které vedly do vrchních pater přední části domu. **Vyjděte nahoru na vyhlídkové místo vedle nové věže Netherbow a dostanete se ke stanovišti číslo 3.**

Stanoviště 3 – Věž Netherbow

Stanoviště je umístěno venku, na vrcholu postranního schodiště.

Nyní se nacházíte v polovině Royal Mile. Směrem z kopce uvidíte palác Holyrood a v dálce zátoku Aberlady. Směrem nahoru uvidíte katedrálu St. Giles a Edinburský hrad. (John Knox byl po skotské reformaci v roce 1560 prvním protestantským ministrem v kostele St. Giles.) Toto místo se nazývá Netherbow nebo Spodní Oblouk („Lower Bent“). Až do roku 1764, kdy byl sbourán, Netherbow Port rozděloval Edinburg od samostatného města Canongate. Edinburská hlavní brána, Netherbow Port, byla nejdřív umístěna vedle domu Johna Knoxe a po bitvě u Flodden v roce 1513 přesunuta na křižovatku pod vámi.

Současná věž Netherbow vedle vás má v sobě dva prvky z původní brány. Prvním je tvarovaný panel z roku 1606, který připomíná vyvážnutí Jakuba VI a I a královný Anny ze spiknutí střelného prachu („Gunpowder plot“) téměř spáchaného Guy Fawkesem. Panel nese Jakobovo moto „Vzdej chválu mírotvorcům“ a „Živ buď král“ („Beati Pacifici“ a „God Save the King“).

Dalším prvkem je edinburský městský zvon. Zvon je umístěn ve věži a byl objednaný „senátem edinburského lidu“ z Holandska v roce 1621. Nese na sobě nápis „Sláva Bohu“ a „Nikdo mi nemůže bestrestně ublížit“ („The God be the Glory“ a „Wha Daur Meddle Wi Me“). Zvon můžete vidět pokud sejdete po ulici o něco níže.

Netherbow Port byl zrekonstruován a komplikovaně zdoben na počest krále Jakuba VI a I poté, co se v roce 1603 odstěhoval do Londýna aby se stal prvním panovníkem Anglie a Skotska. Edinburský lid mu chtěl připomenout, že má druhé hlavní město na severu.

Přesuňte se prosím zpátky do domu a pokračujte v prohlídce. Vstup do muzea je lítacími dvířky nalevo od recepce. Dejte prosím pozor na hlavu při procházení pod nízkým stropem. Než půjdete točitými schody nahoru do dalších pater a na odpočívadlo ke stanovišti 4, posadte na lavici v zadní části místnosti a poslechněte si dramatickou ukázkou mezi Jamesem Mosmanem a Johnem Knoxem.

Stanoviště 4 – Točité schodiště (Turnpike)

Stanoviště je umístěno v prvním poschodí na konci točitého schodiště.

Turnpike neboli točité schodiště bylo vstupem do vyšších pater předního a zadního domu. Mosmanovi používali dům pro obchod, na výrobu zboží a jako svůj domov. Zlatníci byli klenotníci, zastaváři a lichváři. Příbuzenstvo a učni byli ubytováni v domáckem, více

soukromém prostoru nad vámi. Starání se o domácnost byl náročný a kvalifikovaný úkol pro Mariotu Arres, Mosmanovu první ženu.

Stejně tak jako když tu žil John Knox v době obléhání Edinburského hradu, dům byl neustále zahlcen posly, návštěvníky a sloužícími včetně Knoxova tajemníka Richarda Bannatyna. I v jeho poslední nemoci, Knoxovi výroky a názory měly velikou váhu. V té době byl John Knox rovněž ženatý se svojí druhou ženou Margaret, se kterou měli tři dcery, spolu se dvěma syny z jeho prvního manželství. **Ted' se vraťte ke schodům, stanoviště 5 je v místnosti s knihami nalevo.** Prosím dejte pozor na hlavu, nízký vchod je vyroben z kamene!

Stanoviště 5 – Místnost s knihami

Číslo 5 je v místnosti s knihami nalevo. Dávejte prosím pozor na hlavu, nízká futra jsou z kamene

Reformace začala v Evropě a je spojována s lidmi jako Erasmus, který zůstal katolickým reformátorem, a dalšími protestanty jako Martin Luther, Kalvin a John Knox. Hnutí vzniklo díky tomu, že učenci začali znovu objevovat jazyky a kultury minulosti, a začali dávat vlastní nápady do původního historického kontextu.

Vynález knihtisku a rozvoj vzdělávání v rostoucích městech znamenal, že debaty o politice a náboženství se rozšířily. Protestanti požadovali, aby všichni četli Bibli raději ve vlastním jazyce než v latině, která byla znakem vzdělané elity.

Ve vitríně můžete vidět Bassandýnovu bibli, první bibli vytisklou ve Skotsku v angličtině, která byla tištěna v letech 1572 - 1573 v Netherbow. Mezi významnými evropskými osobnostmi v této debatě byl Knoxův učitel a katolický filosof John Mair a poet a historik George Buchanan, jehož *Historie Skotska* ve vitríně 3 polemizovala o tom, že vladaři podléhají svrchovanosti lidu a že nespravedliví panovníci by měli být sesazeni.

John Knox je autorem *Historie Reformace ve Skotsku*, která je ale spíše obhajoba jeho přesvědčení a jednání, než objektivní dějiny. Tuto knihu můžete vidět ve vitríně číslo 5.

Jedním z hlavních sporů mezi protestanty a římskými katolíky byl úkol mše sváté a přijímání. Debata mezi Johnem Knoxem a opatem z Crossraguel byla vytištěna v Netherbow v roce 1563. Je umístěna ve spodní části skříňky 5.

Viktoriánský obraz nad krbem je dílo Williama Dyce a zobrazuje Knoxe při prvním protestantském přijímání na jeho tajné návštěvě ve Skotsku v letech 1557 - 1558. Knox je zobrazen jako Ježíš při poslední večeři.

Stanoviště 6 – Mosmanova místnost

Stanoviště je umístěno ve vedlejší místnosti.

Na počátku 16. století, před reformací v roce 1560, byl Edinburg bohaté a rozrůstající se město. Mosmanové dominovali ekonomickému životu města díky jejich zlatnickému umění. Stejně jako klenotníky a zlatníky, byli také zastavárníky a lichváři.

V 16. století by tahle místnost měla obložení případně zdobené řezbami. Mosmanové často vyráběli šperky pro Marii Stuartovnu – na pracovním stole pod oknem můžete vidět nářadí zlatnického řemesla.

Mosmanové navíc působili jako královští kontroloři zodpovědní za to, že ražba mincí měla správný poměr drahých a běžných kovů.

Část Mosmanova bohatství byla použita na financování církve, zvláště na velkolepý městský kostel St Giles. Zde zlatníci a kovodělníci sdíleli kapli. Kaple byla zasvěcena jejich patronovi svatému Eligiovi, kterého uvidíte ve výklenku nalevo. Repliku Modrého Praporu Ducha Svatého, který visel v kapli, můžete vidět na zadní stěně. V kapli byly konány mše za zemřelé řemeslníky a setkání za účelem rozdělování milodarů vdovám a sirotkům.

Nad krbem visí keramika Seljko Kujudyice z 20. století, která je kopií mincí vyrobených v době, kdy Mosmanové byli správci a kontroloři pro Královskou mincovnu (Royal Mint). Na mincích jsou zobrazeny portréty stuartovských panovníků.

Krb je krásným příkladem holandského obložení pochazejícího z ranného 17. století. Propracovaná váza s květinami byla obchodní značka továrny na kachličky Bloempot v Rotterdamu.

Bezpečnost v té době byla problematická, a proto se klenoty a zlaté mince ukládaly do malého trezoru, který můžete vidět ve skřínce napravo od krbu. Ražení mincí bylo vysoce kvalifikované řemeslo. V Mosmanově době byla Královská mincovna v paláci Holyrood. Ve vitrině na pravé straně můžete vidět skotské mince z let 1559 – 1572. **Pokračujte prosím průchodem za stanovištěm 6 ke stanovišti číslo 7.**

Stanoviště 7 – Hradní galerie

Stanoviště je za Mosmanovou místností.

Mosmanův život a prosperita byly tragicky ukončeny v občanské válce mezi stoupenci vyhnanské královny Marie Stuartovny a podpůrci nového protestantského režimu jejího syna Jakuba.

Zástavou korunovačních klenotů na nákup zbraní se Mosman zúčastnil tříleté obrany Edinburského hradu ve jménu královny a použil svoje vědomosti v ražení mincí k tomu, aby vyrobil mince s hlavou královny Marie. Oba tyto činy byly závažnými zločiny. Když hrad v roce 1573 padl, James Mosman byl mezi třemi obránci odsouzenými k popravě. Byl vlečen na trakaři pozpátku ulicí nahoru k hradu a pověšen na Mercat Cross vedle katedrály St. Giles.

Zločin a trest byly krutou realitou 16. století v Edinburgu. Železná uzda, kterou vidíte na dně vitríny, se používala jako trest za klepy, pomluvy a slovní urážky. Nasadila se viníkovi kolem hlavy a zamkla se.

Obléhání Edinburského hradu začalo v roce 1569. V roce 1573 zapříčinilo zdlouhavou blokádu města a poničení městského majetku. Mapa vystavena v galerii byla znovu vytvořena v Holinshedově *Kronice*, pravděpodobně založená na poznatcích očitého svědka.

Pokračujte prosím v prohlídce Mosmanovou místností zpět, vyjděte po schodech nalevo a vejděte do první místnosti napravo kde je stanoviště číslo 8.

Stanoviště 8 – Reformanční místnost

Stanoviště je v druhém patře, běžte po schodech nahoru a zahrňte do první místnosti napravo.

John Knox se v roce 1559 vrátil z exilu v Evropě, aby se zúčastnil revoluce proti francouzské a katolické vládě Marie de Guise. Cílem bylo sesadit Marii de Guise, zrušit právní autoritu papeže ve Skotsku a zrušit katolické mše. Toho bylo dosaženo, ale Knox chtěl také založit božskou společnost a použít bohatství církve k výstavbě škol a založení sociálního pojištění v každé farnosti. Knox byl v tomto ohledu zklamaný, protože šlechta chtěla pozemky a bohatství církve pro sebe a protože Marie Stuartovna zachovávala podporu římského katolictví stejně jako její matka.

Knox se ovšem stal ikonou pozdějších skotských hodnot v oblasti vzdělání, rovnosti a pracovitosti. Obraz z barevného skla je dílem Jamese Ballantyna, viktoriánského umělce a populárního básníka.

Malovaná deska nad krbem zobrazuje biblický příběh Lota a jeho dcer, Sodoma a Gomora hoří v pozadí. Někdy se mylně říká, že reformace ve Skotsku zakazovala výtvarné umění, ale zatímco náboženské umění bylo vyloučeno z kostelů, vzkvétalo v domácí výzdobě a tištěných knihách.

Stanoviště 9 – Schodové vstupy

Stanoviště je na vrcholu schodiště. Prosím davejte pozor, dveře jsou velice nízké.

Vrchol točitého schodiště jasně ukazuje výškový rozdíl mezi přední a zadní částí domu, kde se rozdělovaly dvě původní odlišné nemovitosti. Po smrti Jamese Mosmana jeho vdova a druhá manželka Janet King nakonec získaly dům jako svoji „porci manželství“ a tudíž penzi. Podrozdělení a pronajímání domu byly na denním pořádku jak můžete vidět na tomto odpočívadle. Odpočívadlo bylo jakousi vstupní halou pro rozdílné byty s vlastními vstupními dveřmi a klepadlem.

V 17. století, bez ohledu na rozdělení ve výšce, podnájemy byly rozděleny podle podlaží a každý nájemník obýval přední a zadní místnosti, přední a zadní části domu. Před vámi je hlavní místnost krásné obytné části z tehdejší doby, která byla i nadále obývána vlastníky půdy nebo obchodní třídou, i když ne tak bohatou jako byl Mosman.

Stanoviště 10 – Místnost s dubovým stropem

Projděte dveřmi, stanoviště je v místnosti s dubovým stropem.

V roce 1561 se Marie Stuartovna bez ohledu na protestantskou revoluci vedenou Johnem Knoxem vrátila na skotský trůn. Mnoho Skotů doufalo, že se staré dobré časy vrátily a že tradiční katolická víra bude obnovena. Ve skutečnosti byl ale Mariin návrat znamením trpkého náboženského a politického konfliktu, v neposlední řadě mezi samotným Knoxem a mladou královnou.

Mosmanové se radovali z návratu Marie a přemalovali tuto místnost na jejich hlavní místnost. Stanovili vzor propracované výzdoby, ve kterém pokračovali i další nájemníci. Kachličky v krbu byly zachovány z ostatních domů na Starém městě (Old Town), které byly zbourány během 19. století. Malovaný strop, který vidíte dnes, se pravděpodobně datuje do roku 1600 a je výjevem obrazů a původně také silných barev. Jsou tu známky zvěrokruhu, okřídlených víl a čertů. Tyto kresby existovaly jako vzory, ze kterých si klienti mohli vybrat. Zde se klientův vkus zdá být širokého rozsahu, bujarý a úsměvně bláznivý.

Malovaný panel v levé části místnosti zobrazuje biblický příběh Kaina a Ábela. Všimněte si také repliky jakobínské truhly se zednářskou symbolikou, která patří do stejné doby, atmosféry čarodějnických procesů, náboženské persekuce a nových ideologií.

Stisknutím tlačítka na panelu na truhle si můžete poslechnout konverzaci mezi Marií Stuartovnou a Johnem Knoxem. **Stanoviště 11 je v malinké galerii, tradičně považované za studovnu Johna Knoxe.**

Stanoviště 11 – Vzpomínková místnost

Stanoviště je umístěno za místností s dubovým stropem, v maličké galerii o které se věří, že byla studovnou Johna Knoxe.

I přes významné rozdíly, Knox a Marie Stuartovna byli oba oddaní věřící. Naneštěstí je tehdejší politika postavila do dvou odlišných táborů a zavinila mnoho utrpení a smrti.

Dřevoryt královského lva nad krbem je z 31. října 1561, ze dne Mariina návratu do Skotska. John Knox a Marie Stuartovna oba zanechali poslední dojemné modlitby.

„A tak končím vykreslování mých smutných a ztrápených pocitů do rukou věčného Boha, upřímně důvěřujíc jeho dobré vůli, aby mne vysvobodil z prokletí tohoto bídného života, abych spočinula v Ježíši Kristu, moji jediné naději a skutečnosti.“ – John Knox

„Do Tvých rukou, ó Bože, vkládám duši svou.“ – Marie Stuartovna

(zvony)

Doufáme, že se vám zvukový průvodce muzea Johna Knoxe líbil. Nyní se vraťte zpátky do recepce a můžete pokračovat v návštěvě kavárny a výstavních prostor.

